

Ιστορικό πλαίσιο

Γνωρίζω τον ποιητή Σεφέρη...

«Έλληνας του πνεύματος και της τέχνης» (ΣΚΑΙ)

Με τον τρόπο του Γ.Σ. , Γ. Σεφέρης

Μετά τον μικρασιατικό πόλεμο και καθώς μεγάλη μερίδα της ελληνικής κοινωνίας απέδιδε σοβαρές ευθύνες στη μοναρχία για την ήττα τέθηκε ξανά το ζήτημα του πολιτεύματος. Ο Αλέξανδρος Παπαναστασίου, πρωθυπουργός μετά τις εκλογές του Δεκεμβρίου 1923, πρότεινε την ανακήρυξη αβασίλευτης δημοκρατίας. Πράγματι, στις 25 Μαρτίου 1924, η Βουλή με ψήφισμα ανακήρυξε τη Δημοκρατία, απόφαση που επικυρώθηκε με δημοψήφισμα (13 Απριλίου 1924). Έτσι, ανακηρύχθηκε η Β' Ελληνική Δημοκρατία (1828-1832: πρώτη περίοδος αβασίλευτου πολιτεύματος στην Ελλάδα).

Η περίοδος 1924-1928 Το νέο πολίτευμα ήταν ευάλωτο. Για μεγάλο διάστημα επικρατούσε κυβερνητική αστάθεια, ενώ διάφοροι στρατιωτικοί, επηρεασμένοι από την άνοδο του φασισμού στην Ιταλία, εκδήλωναν ανοιχτά την προτίμησή τους σε αυταρχικές, δικτατορικές λύσεις.

Η βενιζελική τετραετία 1928-1932 Στις εκλογές του 1928 το κόμμα των Φιλελευθέρων με επικεφαλής τον Ελευθέριο Βενιζέλο εξασφάλισε την πλειοψηφία. Κύριοι άξονες του προγράμματός του ήταν η οικονομική ανάπτυξη και η εδραίωση της δημοκρατίας. Ακόμη, σχεδιάστηκε εκπαιδευτική μεταρρύθμιση βασισμένη στην ενίσχυση της υποχρεωτικής πρωτοβάθμιας και της τεχνικής-επαγγελματικής εκπαίδευσης, στην εισαγωγή της δημοτικής γλώσσας στα γυμνάσια και στην κατασκευή πολλών νέων σχολείων. Στην εξωτερική πολιτική επιδιώχθηκε η προσέγγιση με τις γειτονικές χώρες και το 1930 υπογράφηκε ελληνοτουρκικό σύμφωνο φιλίας.

Το 1929 ψηφίστηκε, με πρόταση των Φιλελευθέρων, νόμος που έδινε στο κράτος την εξουσία να τιμωρεί (σύλληψη, απόλυση) οποιονδήποτε θεωρούσε ότι προωθούσε «ιδέες που υποστήριζαν τη βίαιη ανατροπή της κοινωνικής τάξης». Ο νόμος αυτός, γνωστός ως «ιδιώνυμο», χρησιμοποιήθηκε για να νομιμοποιηθούν οι διώξεις εναντίον των κομμουνιστών και όλων όσων συμμετείχαν σε κοινωνικούς αγώνες. Παρόμοιοι νόμοι είχαν ψηφιστεί εκείνη την εποχή και από άλλα καθεστώτα στην Ευρώπη που προσπαθούσαν, και με αυτό τον τρόπο, να ανακόψουν τη διάδοση των σοσιαλιστικών ιδεών.

Τελικά, η διεθνής οικονομική κρίση του 1929 και οι σοβαρές επιπτώσεις της στην Ελλάδα υποχρέωσαν τον Βενιζέλο να κηρύξει, το 1932, την Ελλάδα σε πτώχευση και να προκηρύξει εκλογές.

Το Λαϊκό κόμμα στην εξουσία (1933) Στις εκλογές που έγιναν στις 5 Μαρτίου 1933 επικράτησαν τα αντιβενιζελικά κόμματα. Τη νύχτα των εκλογών, ωστόσο, επιχειρήθηκε από βενιζελικούς αξιωματικούς πραξικόπημα που απέτυχε. Αμέσως μετά την ανάληψη της εξουσίας από τον ηγέτη του Λαϊκού κόμματος Παναγή Τσαλδάρη, η πολιτική κρίση κλιμακώθηκε, με αποκορύφωμα την εκδήλωση δολοφονικής επίθεσης κατά του Βενιζέλου.

Το κίνημα του 1935 και η παλινόρθωση της βασιλείας Ύστερα από μια περίοδο μεγάλης πολιτικής έντασης, εκδηλώθηκε από βενιζελικούς αξιωματικούς νέο κίνημα την 1η Μαρτίου 1935, το οποίο κατέστειλε ο υπουργός Στρατιωτικών Γ. Κονδύλης. Ακολούθησαν διώξεις και εκτελέσεις βενιζελικών. Τελικά ο Κονδύλης ανέτρεψε τον Τσαλδάρη, επέβαλε δικτατορία και προχώρησε στην παλινόρθωση της μοναρχίας (Νοέμβριος 1935).

Μετά την επιστροφή του στην Ελλάδα, ο Γεώργιος Β' παραμέρισε τον Κονδύλη και χορήγησε αμνηστία στους πολιτικούς που είχαν κατηγορηθεί για το κίνημα του 1935. Στις εκλογές που έγιναν το 1936, βασιλικοί και βενιζελικοί αναδείχθηκαν ισοδύναμοι, με αποτέλεσμα το ΚΚΕ, που είχε εκλέξει 15 βουλευτές, να παίζει ρόλο ρυθμιστή. Τότε ο Γεώργιος Β' διόρισε πρωθυπουργό τον γνωστό για τις αντιδημοκρατικές του ιδέες Ιωάννη Μεταξά. Η πρωθυπουργοποίησή του αλλά και η όξυνση της οικονομικής κρίσης προκάλεσαν έντονες αντιδράσεις, με αποκορύφωμα τις αιματηρές διαδηλώσεις της Θεσσαλονίκης τον Μάιο του 1936. Με πρόσχημα τα γεγονότα αυτά και επικαλούμενοι «κομμουνιστικό κίνδυνο», ο Γεώργιος Β' και ο Μεταξάς κήρυξαν δικτατορία στις 4 Αυγούστου 1936, παραμονή εικοσιτετράωρης γενικής απεργίας.

Η δικτατορία της 4ης Αυγούστου (1936) Όνειρο του Ι. Μεταξά ήταν η δημιουργία στην Ελλάδα ενός καθεστώτος κατά τα πρότυπα της φασιστικής Ιταλίας και της ναζιστικής Γερμανίας. Όμως, μαζικό φασιστικό κόμμα στην Ελλάδα δεν υπήρχε. Ο δικτάτορας δοκίμασε να αναπληρώσει το κενό με τη δημιουργία της Εθνικής Οργάνωσης Νεολαίας (ΕΟΝ), αλλά ο Β' Παγκόσμιος πόλεμος διέκοψε την προσπάθειά του.

Θεσσαλονίκη, Μάιος 1936:

Μάνα πάνω από τον νεκρό διαδηλωτή γιο της.

Η εικόνα αυτή ενέπνευσε στον ποιητή Γ. Ρίσο το ποίημα *Επιτάφιος*.

Θεματικά κέντρα

- Μυθολογικό παρελθόν-ταπεινό παρόν της σύγχρονης Ελλάδας
- Συλλογική αδράνεια, εφησυχασμός, αποπροσανατολισμός
- Ιστορικός και κοινωνικός προβληματισμός

Θέμα: Η δυσάρεστη διάθεση του ποιητή μέσα από τη σύγκριση του λαμπρού παρελθόντος με το ταπεινό παρόν, η διαπίστωση της αδράνειας και του νοσηρού εφησυχασμού, δυσόιωνα προαίσθημα για το άμεσο μέλλον.

Περιεχόμενο: στοχαστικό

Θεματικές ενότητες

Πρώτη ενότητα: «Όπου και να ταξιδέψω...βαρκαρόλες»

Η «περιήγηση» του ποιητή σε περιοχές της Ελλάδας με ένδοξο μυθολογικό και ιστορικό παρελθόν και η σύγκριση με «αμυθολόγητα» νησιά που παρουσιάζουν τουριστικό ενδιαφέρον.

Ο ποιητής περιηγείται στους χώρους και τους χρόνους του μύθου(Πήλιο, Σαντορίνη, Μυκήνες) ενώ αφιερώνει στα σύγχρονα τουριστικά νησιά μόνο δύο στίχους προκειμένου να αντιδιαστείλει το ένδοξο μυθολογικό και ιστορικό παρελθόν με το ευτελές τουριστικό παρόν της Ελλάδας.

« με χτίκιασαν οι βαρκαρόλες»: Πικρή ομολογία του ποιητή για την ελαφρότητα των περιοχών με τουριστική ανάπτυξη.

Δεύτερη ενότητα: «Τι θέλουν...στα χρυσά»

Η συλλογική πολιτιστική παρακμή και ο νοσηρός εφησυχασμός.

Ο ποιητής στοχάζεται πάνω:

Στη συλλογική πολιτιστική παρακμή

Η εσωτερική μετανάστευση και η αστικοποίηση προβάλλονται ως αιτίες της απομάκρυνσης πολλών Ελλήνων από τις πολιτισμικές τους ρίζες (πολιτισμική αλλοτρίωση)

Διάλογος-παρωδία αγοραίας καθαρεύουσας-καθαρεύουσα τεκμήριο μόρφωσης και αστικοποίησης
Επίπλαστη συμμετοχή στην αστική ζωή- πληκτική και ανούσια καθημερινότητα
«φτιασιδωμένη» ψεύτικη εικόνα
συλλογική άγνοια των Ελλήνων (δεν ξέρουμε)

Συλλογική αδράνεια και εφησυχασμός – ο Ελληνισμός συνεχίζει το ταξίδι του (την ιστορική του πορεία)

Τρίτη ενότητα: « Όπου και να ταξιδέψω...ΑΓΩΝΙΑ 937»

Το βασανιστικό προαίσθημα του ποιητή για το άμεσο μέλλον της Ελλάδας.

Γνωρίσματα νεωτερικής ποίησης

Ο τίτλος του ποιήματος είναι συχνά δυσνόητος και δεν έχει εμφανή σχέση με το περιεχόμενο του ποιήματος.

Οι στίχοι είναι ελεύθεροι, χωρίς μέτρο και ομοιοκαταληξία (θυμίζουν πεζό λόγο)

Χρησιμοποιούνται λέξεις από τον καθημερινό λόγο (αντιποιοητικές)

Κυριαρχούν οι εικόνες, η εκφραστική τόλμη και τα πρωτότυπα σύμβολα.

Ποιο σχήμα λόγου εντοπίζετε στον πρώτο στίχο του ποιήματος και ποιος ο λειτουργικός του ρόλος;

Ο ποιητής με το σχήμα της μεταφοράς «η Ελλάδα με πληγώνει» παρουσιάζει με ζωντανό και παραστατικό τρόπο τη θλίψη, την πίκρα και τον ψυχικό πόνο που νιώθει όταν επισκέπτεται ελληνικούς τόπους με ένδοξο μυθολογικό και ιστορικό παρελθόν και στη συνέχεια βρίσκεται σε τόπους «αμυθολόγητους», με τουριστικό ενδιαφέρον όπου κυριαρχεί η ευτέλεια του σύγχρονου τρόπου ζωής και αναψυχής.

Η επανάληψη του στίχου «Όπου και να ταξιδέσω η Ελλάδα με πληγώνει» στο τέλος του ποιήματος ποιο σχήμα λόγου αποτελεί και ποιος ο λειτουργικός του ρόλος;

Αποτελεί σχήμα κύκλου και εξωτερικεύει με emphaticό τρόπο το βασανιστικό συναίσθημα που βιώνει ο ποιητής μέσα από τη σύγκριση του αξιόλογου παρόντος με το ευτελές παρόν της Ελλάδας.

Ποιο θέμα θίγεται με την ερώτηση «Τι θέλουν όλοι αυτοί που λένε πως βρίσκονται στην Αθήνα ή στον Πειραιά;»

Θίγεται το θέμα της εσωτερικής μετανάστευσης και της συσσώρευσης πολλών Ελλήνων στην Αττική, ξεκομμένων από τις πολιτισμικές τους ρίζες.

Τι νομίζετε ότι δηλώνουν οι φράσεις «έρχεται εξ Ομονοίας» και «έρχομαι εκ Συντάγματος» για τους ομιλητές τους;

Οι φράσεις αυτές αποτελούν αποσπάσματα διαλόγου ανθρώπων λαϊκών που χρησιμοποιούσαν την καθαρεύουσα παριστάνοντας τους πολιτισμένους. Πρόκειται για μια αγοραία καθαρεύουσα, η χρήση της οποίας αποτελεί τεκμήριο μόρφωσης και αστικοποίησης.

Με ποιες φράσεις δηλώνεται ο συλλογικός εφησυχασμός και η αδράνεια των Ελλήνων;

«Ο καπετάνιος μένει μαρμαρωμένος», «σφυρίζουν ολοένα σφυρίζουν χωρίς να κουνιέται κανένας αργάτης»

Να σχολιάσετε τη γλώσσα του ποιήματος.

Στο ποίημα συνδυάζονται τύποι της αρχαιότητας «ορώμεν ανθούν πέλαγος Αιγαίον νεκροίς» με τύπους της καθαρεύουσας «έρχεται εξ Ομονοίας» και λέξεις λαϊκές, καθημερινές «με χτίκιασαν», «σωσίτριχα». Έτσι, δηλώνεται η ενότητα και η αδιάσπαστη συνέχεια της ελληνικής γλώσσας.

Συνέβη...

Κυριακή, 26 Οκτώβρη 1941

[...]Γύριζε [ο **Νίκος Γκάτσος**], το χειμώνα του '36, σπίτι του από μια ταβέρνα. Ήμουν στην Κορυτσά και είχα στείλει στην Αθήνα, σε χειρόγραφο, το «Με τον τρόπο του Γ.Σ.». Κατά κακή του τύχη — μολονότι πολύ αθώς, είχε κάποτε ύφος φοβερά βλοσυρό— τον έπιασαν και τον πήγαν στο τμήμα. Τον έμαξαν. Στην τσέπη του το χειρόγραφο:

— Ρε, τι σου 'κανε η Ελλάδα και σε πληγώνει; Κομμουνιστής, ε;

— Μα, κύριε αστυνόμε, δεν το 'γραφα εγώ αυτό, το 'γραψε ο κ. Σ. που είναι πρόξενος.

— Πρόξενος, ε; Τέτοιους προξένους έχουμε· γι' αυτό πάμε κατά διαβόλου.

Ευτυχώς βρέθηκαν στις τσέπες του και κάτι άλλα της ίδιας τεχνοτροπίας που αφόπλισαν τους φρουρούς της ησυχίας μας:

— Σ' αφήνουμε, μωρέ, γιατί είσαι βλάκας, του είπαν όταν τα διάβασαν.

Παράλληλα κείμενα

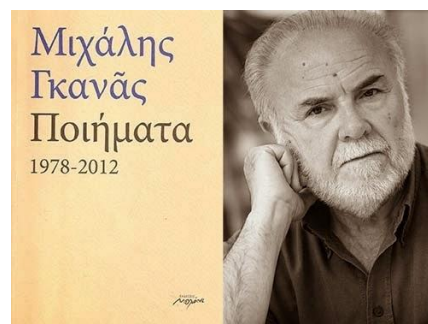
Μιχάλης Γκανάς, «Η Ελλάδα που λες...»

Η Ελλάδα, που λες, δεν είναι μόνο πληγή.

Στη μπόσικη ώρα καφές με καϊμάκι,
ραδιόφωνα και Τι-Βι στις βεράντες,
μπρούντζινο χρώμα, μπρούντζινο σώμα,
μπρούντζινο πώμα η Ελλάδα στα χείλη μου.
Στις μάντρες η ψαρόκολλα του ήλιου
πιάνει σαν έντομα τα μάτια.
Πίσω απ' τις μάντρες τα ξεκοιλιασμένα σπίτια,
γήπεδα, φυλακές, νοσοκομεία,
άνθρωποι του θεού και ρόπτρα του διαβόλου,
κι οι τραμβαγέρηδες να πίνουν μόνοι
κρασάκι της Αράχωβας στυφό.

Εδώ κοιμήθηκαν παλικαράδες,
με το ντουφέκι στο 'να τους πλευρό,
με τα ξυπόλητα παιδιά στον ύπνο τους.
Τσεμπέρια καλοτάξιδα περνούσαν κι έφευγαν,
κιλίμια και βελέντζες της νεροτρουβιάς.
Τώρα γαρμπίλι κι άρβυλα
σε τούτο το εκκοκκιστήριο των βράχων
κι οι τραμβαγέρηδες να πίνουν μόνοι
κρασάκι της Αράχωβας στυφό.

Από τη συλλογή *Ακάθιστος Δείπνος* (1978)

Μανόλης Αναγνωστάκης, «Θεσσαλονίκη, μέρες του 1969 μ.Χ.» [απόσπασμα]

Προς το παρόν, στον παλιό δρόμο που λέγαμε,

υψώνεται η τράπεζα Συναλλαγών

- εγώ συναλλάσσομαι, εσύ συναλλάσσεσαι, αυτός συναλλάσσεται -

Τουριστικά γραφεία και πρακτορεία μεταναστεύσεως

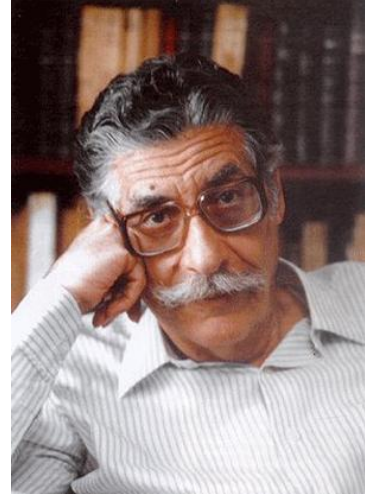
- εμείς μεταναστεύουμε, εσείς μεταναστεύετε, αυτοί μεταναστεύουν -

Όπου και να ταξιδέψω η Ελλάδα με πληγώνει,

έλεγε κι ο Ποιητής

η Ελλάδα με τα ωραία νησιά, τα ωραία γραφεία, τις ωραίες εκκλησίες

Η Ελλάς των Ελλήνων

Τάκης Σινόπουλος, «Δοκίμιο '73-74. XVI»

7/10/74

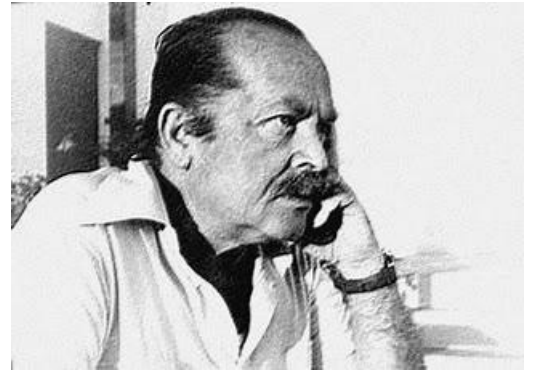
Η Ελλάδα ταξιδεύει χρόνια μέσα στην Ελλάδα ακολουθώντας το χυμένο αίμα το σπαταλημένο.

Αίμα σταλαμαπίες κυλάνε στάζουν κάτω στον Άδη

Πέφτουν απάνω στους νεκρούς οι σκοτωμένοι αλλάζουν θέση δεν ξυπνάνε.

Μόνο το χέρι τους υψώνεται και δείχνει τη μεριά που περπατάνε οι δολοφόνοι.

Η Ελλάδα ταξιδεύει χρόνια ανάμεσα στους δολοφόνους.

Από τη συλλογή Το χρονικό (1975)

Μπορείτε να ακούσετε!!!

Στο μεταξύ η Ελλάδα ταξιδεύει-Στίχοι, μουσική Γ. Ανδρέου

Για την Ελλάδα- Στίχοι, μουσική Μάλαμας

Δυστυχία σου Ελλάς-Στίχοι Γ.Σουρής, μουσική Γ. Ζουγανέλης

Ποιητές και στιχουργοί κοιτάζουν την Ελλάδα μέσα από διαφορετική οπτική γωνία.

Συζητάμε...

Δημιουργική γραφή

Για μένα Ελλάδα είναι...